

جمهوری اسلامی ایران

ریاست جمهوری

ستاد مبارزه با مواد مخدر

تاریخ: ۱۳۹۹/۰۲/۱۳

شماره: ۱۵/۲۷۰۱۶۱۵

پیوست:

امروز اگر مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران با مواد مخدر به سختی مبارزه می کنند، این یک جهاد بزرگ، یک حرکت بسیار عمیق در راه پیشرفت ملت ایران است. «مقام معظم رهبری مدظله العالی»

جناب آقای دکتر مؤمنی

دبیر کل محترم ستاد

موضوع: نتایج طرح پژوهشی ارزشیابی اثربخشی برنامه های پیشگیری از اعتیاد در مدارس متوسطه دوم استان بوشهر

با سلام و احترام؛

بدینوسیله به استحضار حضرتعالی می رساند:

۱- طرح پژوهشی مزبور، در راستای مصوبه شورای تحقیقات دبیرخانه ستاد در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ نسبت به ارزشیابی اثربخشی برنامه های پیشگیری از اعتیاد در مدارس متوسطه دوم استان بوشهر مبادرت ورزیده است.

۲- تعاریف:

مهارتهای زندگی: مجموعه ای از توانایی ها که زمینه سازگاری رفتار مثبت و مفید را فراهم می آورند و این توانایی ها فرد را قادر می سازند مسولیت نقش های اجتماعی جدید را بپذیرد و بدون لطمه زدن به خود و دیگران با خواست ها، انتظارات و مشکلات روزانه بویژه روابط بین فردی به شکل موثرتری رو در رو شود.

مهارت های مقابله ای: تلاش های فکری، هیجانی و رفتاری فرد که هنگام روبرو شدن با فشارهای روانی به منظور غلبه کردن و یا به حداقل رساندن عوارض استرس به کار گرفته می شود. اهم مهارتهای مقابله ای عبارتند از: **مهارت حل مساله:** فرایند شناختی- رفتاری ابتکاری که بوسیله آن فرد می خواهد راهبردهای موثر و سازگارانه مقابله ای برای مشکلات روزمره را تعیین، کشف یا ابداع کند. به عبارت دیگر حل مساله یک راهبرد مقابله ای مهمی است که توانایی پیشرفت شخصی و اجتماعی را افزایش و تنیدگی و نشانه شناسی روانی را کاهش می دهد، **مهارت تصمیم گیری:** فرایندهای ذهنی (شناختی) که به انتخاب یک اقدام در میان اقدامات جایگزین می انجامد. **مهارت تفکر انتقادی:** درست اندیشیدن در تلاش برای یافت آگاهی قابل اعتماد در جهان. این روش شامل فرایندهای ذهنی تشخیص، تحلیل و ارزیابی داده ها است و **مهارت کنترل هیجان:** فرایندی که موجب تغییر یا تعدیل حالت هیجانی (تعدیل عاطفه منفی) می شود.

جمهوری اسلامی ایران

ریاست جمهوری

ستاد مبارزه با مواد مخدر

تاریخ: ۱۳۹۹/۰۲/۱۳

شماره: ۱۵/۲۷۰۱۶۱۵

پیوست:

امروز اگر مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران با مواد مخدر به سختی مبارزه می کنند، این یک جهاد بزرگ،

یک حرکت بسیار عمیق در راه پیشرفت ملت ایران است. «مقام معظم رهبری مدظله العالی»

۳- هدف پژوهش: ارزیابی اثربخشی برنامه پیشگیری از اعتیاد (برنامه آموزش مهارت های مقابله ای) در مدارس متوسطه دوم استان بوشهر.

توضیح: طرح آموزش مهارت های مقابله ای به عنوان یکی از طرح های پیشگیری از اعتیاد در سال تحصیلی ۱۳۹۸ - ۱۳۹۷ در اکثر مدارس متوسطه دوم استان بوشهر اجرا شده است.

۴- روش تحقیق و نمونه آماری: با انجام مطالعات میدانی و با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای ۱۲۰۰ نفر از دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه دوم (سه شهر و از هر شهر دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه) به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه دارای روایی لازم شامل خرده مقیاس های مهارت های مقابله ای (آموزش خود آگاهی، روابط بین فردی، مهارت تصمیم گیری، مهارت حل مساله، تفکر خلاق، تفکر انتقادی، مهارت ارتباطات، مهارت مشارکت، داشتن هدف در زندگی، بهداشت و سلامت روان) بوده است.

۵- وضعیت جمعیت شناختی و نتایج حاصله:

وضعیت جنسیت پاسخگویان (گروه هدف)

جنسیت	درصد
دختر	۵۰
پسر	۵۰
کل	۱۰۰

وضعیت رشته تحصیلی پاسخگویان (گروه هدف)

رشته تحصیلی	درصد
علوم تجربی	۳۳/۳۳
ریاضی - فیزیک	۳۳/۳۳
علوم انسانی	۳۳/۳۴
کل	۱۰۰

جمهوری اسلامی ایران

ریاست جمهوری

ستاد مبارزه با مواد مخدر

تاریخ: ۱۳۹۹/۰۲/۱۳

شماره: ۱۵/۲۷۰۱۶۱۵

پیوست:

امروز اگر مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران با مواد مخدر به سختی مبارزه می کنند، این یک جهاد بزرگ، یک حرکت بسیار عمیق در راه پیشرفت ملت ایران است. «مقام معظم رهبری مدظله العالی»

وضعیت تحصیلات پدران پاسخگویان (گروه هدف)

درصد	سطح تحصیلات
۱۷/۳۴	زیر دیپلم
۴۵	دیپلم
۲۹	لیسانس
۵/۶۶	فوق لیسانس
۳	دکتری
۱۰۰	کل

وضعیت تحصیلات مادران پاسخگویان (گروه هدف)

درصد	سطح تحصیلات
۲۳/۶۸	زیر دیپلم
۴۲	دیپلم
۲۲/۶۶	لیسانس
۹	فوق لیسانس
۲/۶۶	دکتری
۱۰۰	کل

وضعیت نمرات معدل پاسخگویان (گروه هدف)

درصد	نمرات معدل
۱۸/۶۶	کمتر از ۱۴
۲۶	۱۴-۱۶
۳۹/۶۸	۱۶-۱۸
۱۵/۶۶	۱۸-۲۰
۱۰۰	کل

امروز اگر مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران با مواد مخدر به سختی مبارزه می کنند، این یک جهاد بزرگ،

یک حرکت بسیار عمیق در راه پیشرفت ملت ایران است. «مقام معظم رهبری مدظله العالی»

وضعیت سطح تحصیلی پاسخگویان (گروه هدف)

کلاس	درصد
دهم	۲۴/۱
یازدهم	۳۸/۱
دوازدهم	۳۷/۸
کل	۱۰۰

الف- آموزش مهارت حل مسئله (که یکی از مهارت‌های مقابله‌ای است) به دانش‌آموزان در مدارس، به طور خیلی قوی در کاهش گرایش آنان به مواد مخدر تأثیرگذار بوده است.

ب- آموزش مهارت تصمیم‌گیری (که یکی از مهارت‌های مقابله‌ای است) به دانش‌آموزان در مدارس، به طور خیلی قوی در کاهش گرایش آنان به مواد مخدر تأثیرگذار بوده است.

ج- آموزش مهارت تفکر انتقادی (که یکی از مهارت‌های مقابله‌ای است) شامل آزاد اندیشی، تفکر مستقل، روشننگری و فراهم بودن فضای عمومی آزاد برای ورود به بحث، عقلانیت، خرد محوری، بررسی علمی و منطقی، روحیه نقد پذیری و حقیقت‌جویی برخلافه پرستی و مطالعه سطحی و شتاب زده به دانش‌آموزان در مدارس، به طور خیلی قوی در کاهش گرایش آنان به مواد مخدر تأثیرگذار بوده است.

د- آموزش مهارت کنترل هیجان (که یکی از مهارت‌های مقابله‌ای است) به دانش‌آموزان در مدارس، به طور خیلی قوی در کاهش گرایش آنان به مواد مخدر تأثیرگذار بوده است. در این راستا کنترل هیجانات و به خصوص کنترل خشم، مهارتی است که در تعاملات اجتماعی و به خصوص در شرایط فعلی در مدارس یک نیاز فوری است. ناتوانی در تنظیم و کنترل هیجانات می‌تواند به اختلالات روانی مانند افسردگی و اختلال شخصیت مرزی منجر شود. براین اساس آموزش کنترل هیجانات و تکنیک‌های خودکنترلی به دانش‌آموزان می‌تواند در کاهش گرایش به مصرف مواد موثر واقع شود.

جمع‌بندی: نتایج تحقیق از سوی پاسخ‌گویان نشان داد که در بین ابعاد مهارت‌های مقابله‌ای، به ترتیب اولویت: مهارت کنترل هیجان، مهارت حل مساله، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت تفکر انتقادی در پیشگیری از اعتیاد موثر می‌باشد. براین اساس مداخلات لازم برای کنترل هیجانات منفی دانش‌آموزان مهم و ضروری است.

۶ پیشنهادها: در راستای طرح یاری‌گران زندگی، مراتب زیر از سوی حوزه کاهش تقاضا مورد پیگیری و اقدام واقع شود:

جمهوری اسلامی ایران

ریاست جمهوری

ستاد مبارزه با مواد مخدر

تاریخ: ۱۳۹۹/۰۲/۱۳

شماره: ۱۵/۲۷۰۱۶۱۵

پیوست:

امروز اگر مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران با مواد مخدر به سختی مبارزه می کنند، این یک جهاد بزرگ،

یک حرکت بسیار عمیق در راه پیشرفت ملت ایران است. «مقام معظم رهبری مدظله العالی»

۶/۱- با توجه به تأثیر آموزش مهارت های مقابله ای در پیشگیری از اعتیاد، ضرورت دارد از سوی وزارت آموزش و پرورش به طور جدی و مستمر، آموزش مهارت های مقابله ای به دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی در قالب کارگاه های مهارت های زندگی، آموزش داده شود.

۶/۲- دانش آموزانی که در آزمون غربالگری، نمرات بالاتری در مقیاس آمادگی به مصرف مواد کسب می نمایند، توسط مشاوران مدارس شناسایی شده و تحت مشاوره و آموزش پیشگیری از اعتیاد با تأکید بر آموزش مهارت های مقابله ای قرار گیرند.

۶/۳- با توجه به اهمیت مهارت کنترل هیجان، مهارت حل مسئله، مهارت تصمیم گیری و مهارت تفکر انتقادی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر، به خصوص اعتیاد، ضرورت دارد معلمان و مربیان توجه لازم را نسبت به تقویت مهارت های برشمرده در دانش آموزان مبذول نمایند.

۶/۴- با توجه به این که یافته های مختلف، نقش مهارت های مقابله ای در پیشگیری از اعتیاد را تأیید نموده لذا می بایست مشاوران مدارس نسبت به شناسایی دانش آموزان با نمره مهارت های مقابله ای پایین اقدام و نسبت به ارتقاء مهارت آنان مبادرت نمایند.

۶/۵- از سوی وزارت آموزش و پرورش نسبت به انجام مطالعات طولی در راستای بررسی، مقایسه و اولویت بندی آموزش مهارت های مقابله ای در مدارس به منظور پیشگیری از اعتیاد در طی مقاطع زمانی مختلف تحصیل در سطح استانها مبادرت شود.

۶/۶- برگزاری کارگاه آموزش مهارت های مقابله ای نیز برای والدین توسط مشاوران مدارس برگزار گردد.

۶/۷- در آموزش مهارت های مقابله ای به شرایط بومی، سن، جنسیت دانش آموزان و همچنین تقویت عوامل محافظت و کاهش عوامل خطر توجه جدی شود.

۶/۸- **کنترل هیجانات منفی با اولویت رفتارهای پرخطرانه و خشم در دانش آموزان مدارس، اهمیت به سزایی در پیشگیری از اعتیاد داشته که می بایست به طور جدی مورد توجه متولیان مدارس قرار گیرد.**
منوط به اوامر عالیست.

حمیدرضا صرامی

مدیرکل دفتر تحقیقات و آموزش